



Läs- och skrivutveckling hos flerspråkiga elever på högstadiet

-En kvalitativ studie av fem SVA-lärares arbetssätt och hur de
bemöter elevers modersmål i klassrummet

Författare: Angelica Jenssen, Besjana Maxhuni

Arbetets art: Examensarbete 15 hp, Ämneslärarprogrammet

Nivå: Grundnivå

Titel: Läs- och skrivutveckling hos flerspråkiga elever på högstadiet

Engelsk titel: Reading and writing development in multilingual students at lower secondary school

Sidantal:36

Handledare: Baran Johansson

Examinator: Signild Risenfors

Datum: 2023-11-28

Sammanfattning

Detta arbete handlar om hur svenska som andraspråklärare arbetar med läs- och skrivutveckling hos flerspråkiga elever i undervisningen. Dessutom handlar det om svenska som andraspråklärares inställning till flerspråkiga elevers modersmål i klassrummet. I den här studien har vi använt oss av kvalitativ forskningsmetod där syftet var att intervjua svenska som andraspråklärare på högstadiet. För att analysera vårt material använde vi oss av Clarke och Brauns (2013) modell där vi färgkodade materialet efter modellens koncept. Resultatet visade att flera av respondenterna hade samsyn på en del frågor, exempelvis att modersmålet är en viktig resurs för elevernas språkliga utveckling och för många en förutsättning att uppnå kunskapskraven för behörighet till gymnasiet. Vidare visade resultatet att de flesta respondenterna hade samma arbetssätt kring läs- och skrivutveckling.

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	5
Syfte.....	6
Bakgrund	7
Begrepp.....	7
Svenska som andraspråk.....	7
Modersmål.....	8
Läs- och skrivutveckling.....	8
Flerspråkighet	9
Transspråkande	9
Tidigare forskning	10
Kollegialt samarbete främjar läs -och skrivutveckling hos flerspråkiga elever	10
Läs - och skrivutveckling hos flerspråkiga elever	11
Tillåtande användning av modersmålet påverkar identitet	12
Teorier	17
Sociokulturellt perspektiv	17
Den närmaste utvecklingszonen.....	17
Simple View of Reading och Simple View of Writing.....	18
Metod	20
Metodval	20
Urval	20
Tillvägagångsätt.....	20
Analysmetod	21
Metoddiskussion	22
Etik.....	22
Litteratursökning	23
Resultat	24
Hur arbetar SVA-lärarna med läs-och skrivutveckling hos flerspråkiga elever i undervisningen?	24
Hur ser SVA-lärarens inställning ut till att eleverna använder modersmålet under lektionerna?	26
Diskussion	28
Slutsats	31
Litteraturlista	32
Bilagor	34

Bilaga 1	34
Bilaga 2	35
Bilaga 3	36

Inledning

Sverige är ett land med många olika kulturer och bakgrunder och människor delar erfarenheter och traditioner med varandra, vilket innebär att samhället är flerspråkigt. Under många år har människor emigrerat till Sverige på grund av olika omständigheter, exempelvis har de flytt från krigsdrabbade områden eller för att studera och arbeta. Eftersom det i dagens skola finns många flerspråkiga elever innebär det att skolan spelar en viktig roll för att ge flerspråkiga elever rätt stöd så att eleverna uppfyller kunskapskraven inom läs- och skrivutveckling. Elever med ett annat modersmål än svenska kan möta utmaningar både i svenska och i sitt modersmål. Det kan vara att nyanlända elever, enbart tala modersmål hemma, trauman samt deras sociokulturell bakgrund. En studie av Ozfidan (2017) visar att elevers modersmål har en inverkan på elevernas tänkande och tilltro till sig själva. Den visar även att elever som använder sitt modersmål flytande, även behärskar läs- och skrivkunnsighet i andraspråket. Därför är det viktigt som svenska som andraspråklärare att använda elevernas modersmål som en resurs till läs- och skrivutveckling. Skolverket (2021) tar upp i en statistisk sammanställning över åren 2017–2021 vilka elever som blir behöriga till gymnasiet beroende på vilken bakgrund de har. Elever har olika förutsättningar att kunna bli behöriga till gymnasiet. Exempelvis är det elever som har svensk bakgrund, elever som är födda i Sverige men har föräldrar från ett annat ursprung och elever som har immigrerat innan skolstart. En stor andel nyanlända elever i högre skolåldern uppfyller inte behörighetskraven på grund av att de inte har hunnit få tillräckligt med kunskap innan årkurs 9. Under våra tre år som högskolestudenter så har vårt intresse ökat kring läs- och skrivutveckling hos andraspråkelever. Eftersom vi under vår VFU- period har uppmärksammat att det är en utmaning för svenska som andraspråklärare att möta upp elevernas svårigheter inom läsning och skrivning. Bland annat så påtalade våra handledare att de hade önskat mer studiehandledning, mer tid per elev och mer stöd från resurser. Därför ville vi i denna studie få en förståelse och en fördjupad kunskap kring detta ämne. Vi båda är intresserade av ämnet och brinner för att arbeta med läs- och skrivutveckling hos flerspråkiga elever. Vi anser nämligen att det är nyckeln till att de flerspråkiga eleverna lyckas även i andra ämnen i skolan. Under vårt examensarbete har vi observerat en betydande brist på forskning och litteratur angående läs- och skrivutveckling samt flerspråkighet hos elever i årskurs 7–9. Det medför en utmaning för oss att kunna besvara vår frågeställning utan att titta på forskning som behandlar elever i tidigare åldrar eller på gymnasienivå.

Syfte

Syftet med denna semistrukturerade kvalitativa undersökning är att ta reda på inställningen hos svenska som andraspråkslärare kring modersmål, och hur de främjar och arbetar med läs - och skrivutveckling i svenska och elevers modersmål. För att nå syftet kommer vi att besvara följande forskningsfrågor.

1. Hur arbetar SVA-lärarna med läs-och skrivutveckling hos flerspråkiga elever i undervisningen?
2. Hur ser SVA-lärares inställning ut till att eleverna använder modersmålet under lektionerna?

Bakgrund

I detta avsnitt presenteras styrdokument som är relaterade till denna uppsats. Dessutom presenteras begrepp såsom svenska som andraspråk, modersmål läs- och skrivutveckling, flerspråkighet samt transspråkande

Styrdokument

Enligt Skolverket (2023, s.236) ska undervisningen i svenska som andraspråk ge elever förutsättningar att utveckla och stärka det svenska språket i tal och skrift. Genom undervisning skall elever få alternativa strategier som kan ge eleven kunskaper om hur man utvecklar ett nytt språk. Dessutom skall eleverna genom undervisningen få kunskap om hur svenska språket kan stärka elevens förmåga att kommunicera, lära samt tänka. Vidare nämner Skolverket (2023) vad modersmål innebär och vilka som har rätt att ha modersmålsundervisning. Elever som har ett annat modersmål än svenska har rätt till modersmålsundervisning i skolan om det är minst fem elever i kommunen som önskar att bli undervisade i samma modersmål. Om kommunen kan erbjuda modersmåls lärare så kan eleven få möjlighet att bli undervisad. Skolverket (2023) poängterar hur viktigt modersmålet är för barns språk, identitet, personlighet och tankeutveckling, och att eleverna har olika utvecklingsmöjligheter i språket beroende på om det är deras första eller andraspråk. Elever som läser svenska som andraspråk behöver undervisning som utgår från elevernas tidigare kunskaper och som tar hänsyn till vart eleverna är i sin språkutveckling. Skillnaden mellan elever som har svenska som första språk och elever som har svenska som andraspråk är att eleverna med andraspråk behöver utveckla det svenska språkets grunder, och skolspråket i de olika ämnena som eleverna möter i skolan. Detta gör att eleverna bör förkovra sina kunskaper och färdighetsnivåer på samma gång och detta ställer krav på eleverna och läraren. Undervisningen kan variera mellan skolor beroende på om eleverna är nyanlända eller om eleverna har varit i Sverige längre tid. Eleverna kan behöva mera stöd för att ta till sig undervisningen.

Begrepp

Svenska som andraspråk

Skolverket (2021) visar vilka elever som har rätt att läsa svenska som andraspråk. De eleverna som har ett annat modersmål än svenska får möjlighet att läsa svenska som andraspråk för att

kunna utveckla det svenska språket. Det är viktigt att denna möjlighet finns för att utveckla det svenska språket och kunna ta emot nya kunskaper och kunna lyckas i skolan, men även kunna delta i samhället och i arbetslivet. Språk är viktigt på det sättet och gör att vi kan uttrycka vad man tycker och känner men även kunna kommunicera med andra människor i olika sammanhang.

Modersmål

År 1977 började hemspråksreformen i den svenska skolan införas och är det som idag kallas för modersmål (Kästen- Ebeling, 2020, s.71). Denna reform skulle vara en valmöjlighet för eleverna och utvecklades på grund av invandringspolitiken. Andraspråkselever med olika ursprung användes som begrepp, och betydde att elever skulle få stöd i samhället för att kunna fortsätta och förbättra språken, och det kallades för aktiv tvåspråkighet. Under åren har begreppet tvåspråkighet förändrats till viss del i styrdokumentet och begreppet tvåspråkighet fått mindre plats och nu lyfts flerspråkigheten istället på ett annat sätt. Tre andra aspekter har lags till som visar mer tydligt vad språket har för betydelse och påverkar modersmålet. Den första aspekten är identitetsutveckling där det handlar om hur elevernas identitet hör ihop med språket. Andra aspekten som styrdokumentet tar upp är att modersmålet är ett av de flerspråkiga elevers språk, och den sista aspekten, är att använda och se modersmålet som ett passande verktyg för lärande och utveckling. Vidare nämner Kästen-Ebeling (2020, s.71) att elever med annat modersmål än svenska skall även kunna erbjudas studiehandledning på sitt modersmål om eleven inte kan följa med i den ordinarie undervisningen på grund av att eleven har för lite kunskaper i svenska. Det är frivilligt att ha studiehandledning och det är vårdnadshavare och skolan som tar gemensamt beslut om eleven skall ha studiehandledning.

Läs- och skrivutveckling

Basaran (2016, s. 71–72) skriver om grunderna för läs - och skrivinlärning som leder till att elever kan fortsätta att utvecklas inom läs och skriv området. För att förstå det vi läser i texter och för att kunna skriva en egen text behöver vi lingvistiska kunskaper. Med det menas att syntax, som handlar om struktur och regler i språket är en viktig del. Semantik som är kunskap om betydelsen eller innebörden av ord och uttryck och slutligen grafem som beskriver skriftspråket med bland annat siffror, tecken och bokstäver samt ljud och bokstävernas samband. Alla dessa tre kunskaper hjälper eleverna att uttrycka sig och att få förståelse på ett effektivt och korrekt sätt i sin läs- och skrivutveckling. Förutom de tre kunskaperna så är det en

fördel för inläringen hos flerspråkiga elever om de kan ta stöd av förkunskaper i ämnet. Detta är riktigare än att de använder texter eller skall skriva om något som de inte vet något om. Vidare skriver Basaran (2016) om att läsning och skrivande är en ömsesidig process men att om inte eleverna kan läsa så blir det svårt att kunna skriva. När dessa två färdigheter samarbetar och har utvecklats, så kan eleverna fortsätta att göra framsteg med sin läs - och skrivutveckling.

Flerspråkighet

Salameh (2012, s.27) berättar att de flesta av jordens barn är flerspråkiga. Vid undersökning av flerspråkiga barnens ordförråd kommer man fram till att de inte ser likadant ut på de språken som flerspråkiga barnet behärskar, eftersom det används i olika kontexter. När det kommer till flerspråkiga barn finns det en tendens att man förutsätter att de känner till en hel del ord på deras modersmål än på andraspråket. Det kan exempelvis vara ord som är kopplade med hem och familj. Vidare gör Salameh (2012) en jämförelse mellan flerspråkiga och enspråkiga barn, där det framkom att de flerspråkiga barnen är bättre på fonologisk medvetenhet. Ett exempel på detta är att de kan fokusera på ordet för att veta vilka språkljud som ingår i själva ordet och inte endast fokusera på vad ordet har för betydelse. Detta anses vara en positiv förmåga inför läsinläringen.

Transspråkande

I pedagogiken handlar transspråkande om att öka och fortsätta öka andraspråkslevers lingvistiska metoder i alla ämnen, inte enbart för att elever skall engageras var och en i ett ämne. Utan i samspelet och sammanhanget mellan olika komponenter är det viktigt för att få en djupare förståelse. Eleverna bör få en rättvis utmaning i både kognitiva, kreativa och sociala färdigheter. Translanguaging (engelska) transspråkande (svenska) kan användas i klassrummet och lärare kan aktivt styra och uppmuntra användningen av flera språk i sin undervisning. En bra grund till undervisning är att utifrån syftet av undervisningen noga välja material som är relevant för uppgiften (García och Wei 2018, s. 133).

Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer det att tas upp relevant forskning för vår studie. För att finna vetenskapliga artiklar har vi använt oss av databaser som presenteras i uppsatsens metodavsnitt. Detta avsnitt innehåller sammanlagt nio forskningsartiklar som både är internationella och nationella. Genomgången av tidigare forskning är uppdelad i tre delar: kollegialt samarbete främjar läs -och skrivutveckling och läs- och skrivutveckling hos flerspråkiga elever samt tillåtande användning av modersmålet påverkar identitet.

Kollegialt samarbete främjar läs -och skrivutveckling hos flerspråkiga elever

I en svensk praxisorienterad studie av Tjernberg (2013) analyserades vad som främjar läs -och skrivutveckling för flerspråkiga elever. Syftet var att analysera lärarens pedagogik som hade gett bra resultat, samt hur det såg ut i den pedagogiska miljön. Metoden som användes i denna praxisorienterade studie var klassrumsobservationer, diskussioner och fältanteckningar. Studien utfördes med elever som gick i årskurs 1–5. Resultatet av denna studie visade att det är viktigt med mentorskap, arbetskollegor samt pedagogiska diskussioner. Lärarna ska ges möjlighet till att visa sina kunskaper för sina andra kollegor och även ta del av andras kunskaper för att kunna utvecklas inom sin lärarroll. Dessa möjligheter bygger framför allt på att det finns förutsättningar som kompetens, mötesplatser, fortbildning och det finns tid för lärarna att reflektera och diskutera med sina kollegor. Resultatet visade dessutom att lärarna i sin undervisning hade olika arbetssätt och strategier för att stödja och ge rätt undervisning. Det framkom även i studien att lärarna arbetade kollegialt för att ta del av varandras erfarenheter, kompetenser och på det sättet får de ett vidare och nytt perspektiv på viktiga frågor som didaktiska frågor. Eleverna besitter olika kunskaper och bakgrunder vilket gör att läraren behöver se varje elevs förutsättning. Undervisningen präglades av interaktionen och samarbete mellan elever och lärare som innehöll olika intensiva aktiviteter såsom skrivning, räkning, samtal och läsning. I studien framkom också vilka pedagogiska möjligheter och färdigheter som främjar elevernas utveckling kring läs-och skrivförmågan. I nästa stycke redovisas en forskning av Malmqvist m.fl. (2022) om hur lärare kan förebygga och arbeta med läs-och skrivsvårigheter så att det inte hindrar elever i sin läs och skrivutveckling.

Läs - och skrivutveckling hos flerspråkiga elever

Som tidigare nämdes visar Malmqvist, m.fl. (2022), arbetet kring läs -och skrivutveckling. Syftet med forskningen var att reda ut hur en utvald kommun på en grundskola arbetade med läs-och skrivsvårigheter och på vilket sätt lärarna kan förebygga för eleverna kring läs- och skrivutveckling. Metoden som användes i denna studie var att alla skolor i en kommun fick ingå i en webbenkätstudie som skickades till specialpedagogerna. Forskarna valde specialpedagogens kompetens eftersom de oftast har en god överblick om eleverna som har svårigheter med läsning och skrivning. Enkäten utgick från en literacymodell som tog upp flera perspektiv på läs - och skrivning ur ett sociokulturellt perspektiv. Den innehöll tre delar: “förebyggande, arbete”, “identifiering av specifik läs- och skrivsvårigheter” samt “insatser för att utveckla litteracitetsförmåga”. Resultatet av den första delen visade att ett flertal av skolorna använder sig av kartläggning om bokstavkänedom och fonologisk medvetenhet hos eleverna för att förebygga läs-och skrivsvårigheter. Ytterligare används det träningsstrategier som fokuserade på hur kopplingen är mellan ljud och bokstav. I den andra delen framkom det i resultatet att, för att upptäcka läs- och skrivsvårigheter hos flerspråkiga elever användes både kvalitativa och kvantitativa bedömningsmallar och kartläggningsmaterial. Den tredje delen av resultatet visade att man använder både kartläggning, bokstav, ljudkodning och avkodning. I den del respondenter kan använda fritextval beskriver de att eleverna tillåts att använda flera verktyg för inläring exempelvis ljudandetangentbord och stavningshjälp. Dessa verktyg är ett stöd för att eleverna ska få förståelse och även träna sin förmåga i att skriva och läsa på ett adekvat sätt.

Lindholm (2019) utförde en studie på mellanstadiet där syftet var att visa hur flerspråkiga elever utvecklas inom läsförståelse och hur lässtrategier kan hjälpa eleverna. Metoden som användes till studien var att intervjua och genomföra klassrumsobservationer med tre olika ämneslärare. Dessa ämnen var svenska som andraspråk, religion och biologi där fokuset i studien låg på läsutveckling och undervisning. Eleverna som var med i studien representerade arabiska, tyska och albanska och de deltog genom intervjuer och observationer. Resultatet av studien visade att elevernas förutsättningar och behov behövde tillgodoses genom att lärarna anpassade lässtrategiundervisningen. Eleverna behöver tid till inläring och undervisningen behöver vara strukturerad. De utmaningar som framgick i resultatet var att de elever som är duktiga läsare inte får tillräckligt med utmaning. Undervisningen är mer anpassad till elever som inte har utvecklats på samma nivå. Lindholm (2019) nämner även att det är viktigt att lärarna undersöker vilka förkunskaper eleverna har, och tillsammans skapar förförståelse innan läsning. Det skulle

bidra till att elevernas förståelse ökar. I intervjun med lärarna framkom det att läsundervisningen har gett positiv förändring och att elevernas uppfattning kring de utvalda texterna som valdes inför studien, ansågs inte vara svåra och detta tyder på att eleverna har bra ordförståelse. De ord som upplevdes som svåra att begripa var ämnesrelaterad och ämnesneutrala ord. Eleverna använde sig av olika strategier för att få en förståelse som exempelvis morfologiska ledtrådar, omläsning och egna bakgrundskunskaper. Nästa avsnitt visar Johanssons (2022) avhandling där vikten av skolspråket och modersmålet tas upp.

I Johanssons (2022) avhandling ingick det 26 persisk- svenskspråkiga elever från årskurs 4–9, som använde sig av två olika alfabetiska språk. En del av de flerspråkiga eleverna hade lässvårigheter och en del hade de inte. Syftet med avhandlingen var att genom kvantitativa analyser undersöka tvåspråkiga elevers läs- och skrivförmågor på elevernas skolspråk (svenska) och modersmål (persiska). Metoden som användes för att undersöka skrivflytet, ordframplockning, språk, läsning samt kognition var exempelvis bildstöd, olika narrativa och deskriptiva uppgifter. Huvudresultatet som Johansson (2022) kom fram till i sin avhandling var att eleverna kopplade ljud till bokstäver och läste orden genom att tolka deras ljudstruktur. Eleverna var mer effektiva och skrev fler ord och tecken samt satser, på svenska än på persiska. De var även bättre på att avkoda det svenska språket jämförelsevis mot deras modersmål, vilket resulterade i att elevernas kognitiva förmåga ökades och bidrog till ett bättre skrivflyt. Det framkom även att den ortografiska avkodningen hade samband med flytet i skrivande i de båda språken och i de båda genrerna. Dessutom var det skillnad på språkliga och kognitiva förmågor när det gäller i de två språken som skrivflyt och avkodning. Detta resultat kan sammanfattningsvis förklaras som att eleverna inte har haft tillräckligt med läs- och skrivundervisning på persiska. Slutligen poängterar Johansson (2022) att det är viktigt att fånga upp svaga elever tidigt i de båda språken och att ta reda på tvåspråkiga elevers läs- och skrivförmåga för att ge eleverna rätt stöd och hjälp.

Tillåtande användning av modersmålet påverkar identitet

I en internationell studie som gjordes i Taiwan av Wu (2022) där syftet var att utreda kopplingen mellan interaktion och språk i flerspråkiga klassrum. Studien gjordes med hjälp av kinesiska elever som är födda och har levt utomlands och har återvänt till Taiwan för studier. Metoden som användes som grund var diskursanalys vilket innefattar att studera och att analysera de sociala och språkliga mönstren i både text och kommunikation. Dessutom studera ur ett

etnografiskt perspektiv som handlar om att studera och undersöka olika människor syn kring kulturella kontexter. Tillvägagångssättet var att undersöka hur lärare integrerade med varandra i klassrummet genom modersmålet på en gymnasieskola och hur de samtalar med varandra. Studien genomfördes med hjälp av intervjuer med lärare ur språkideologisk och språksocialisationperspektiv. Av resultatet framkommer det att om läraren interagerade med eleverna över en längre period så började lärarna att ta till sig elevernas kulturella och lite av den språkliga mångfalden. En utmaning som framkom i resultatdelen var att lärarna upplevde svårigheter med att de själva inte hade samma kulturer och språkliga bakgrunder, vilket ger en språklig utmaning i klassrummet.

Svenssons (2020) forskning tar upp flerspråkighet och transspråkande. Syftet med denna undersökning var att utifrån ett långsiktigt perspektiv se på förändringen vid införandet av flerspråkighet, genom att titta på fyra lärarens syn kring flerspråkighet. Forskningen pågick i mer än 5 år och kom som ett önskemål från skolans ledning, att lärarna skulle uppmana eleverna att använda flerspråkighet och transspråkande i klassrummet. Eleverna skall använda de språk de behärskar och växla i mellan olika samtal. Svenssons (2020) studie utgår från denna kompetensutbildning för lärare i språk- och kunskapsutvecklande, där hon som lärare handledde kompetensutvecklingen. Utbildningen gav lärarna verktyg om hur de kan använda transspråkande pedagogik med elever och hur de kan använda deras flerspråkighet som resurs i undervisningen, exempelvis Garcias transspråkandesstrategier. Svensson (2020) är delaktig i den första implementeringen av de strategier som hen har givit under kompetensutvecklingen där hon fungerade som en stöttning i undervisningen för lärarna. Samtidigt som Svensson (2020) stöttade lärarna i undervisningen, analyserade hon och samlade in information genom videoinspelade intervjuer men även ljudinspelning av lärarna till denna studie. Efter en tid lämnade Svensson (2020) över arbetet till lärarna för att de skulle arbeta vidare själva. För att avsluta sin studie så återvände Svensson (2020) efter fem år där hon skulle följa upp intervjuerna, och då visade det sig att enbart fyra lärare var kvar av tio. Resultatet av den första intervjustudie som gjordes visade att lärarna ansåg att modersmålläraren hade hela ansvaret för flerspråkiga elevers utveckling och övriga lärare inte behövde bry sig om elevernas flerspråkighet. Den andra delstudien som gjordes fem år senare visade att deras syn på vem som bär ansvaret över de flerspråkiga elever och deras utveckling förändrats. Nu visade resultatet att alla som arbetade inom skolan som exempelvis rektor, modersmållärare och lärare hade ett gemensamt ansvar. Hela resultatet av studien visade att lärarnas synsätt förändras beroende på vilken fråga som ställdes och dessutom beroende på när intervjun ägde rum. För att bygga

vidare på denna forskning fann vi en liknande som ett komplement, Lundbergs (2020) forskning kring synsätt hos flerspråkiga elever.

I en europeisk studie jämför Lundberg (2020) de två länderna Sverige och Schweiz. Syftet med denna studie var att undersöka hur lärarna diskuterar och ser på flerspråkiga elever på ett teoretiskt sätt. Denna forskning är relevant för studien för att jämföra olika länders tillvägagångssätt i arbetet kring flerspråkiga elever, samtidigt kan det ge en ökad förståelse för det språkliga och kulturella skillnaderna i klassrummet. Lundberg (2020) menar att begreppet flerspråkighet används i läroplanen och styrdokument men att dessa begrepp kan uppfattas som oklara bland lärarna. En reflektion som Lundberg (2020) tar upp som exempel är att om många elever talar turkiska som modersmål, att som lärare då våga utmana eleverna till att gemensamt gå igenom uppgiften på turkiska. Eftersom studien utfördes år 2020 när det var pandemi så utfördes studien via nätet. Metoden i undersökningen utgick från Q-metoden, som gick ut på att lärarna kategoriserade påstående utifrån deras egna åsikter. Om det är effektivt eller inte att använda olika språk som stöd i klassrummet. Därefter samlades svaren från lärarna i de båda länderna in i tre kategorier "Flerspråkighet är resurs som också används som en sådan", "Flerspråkighet är ett hinder för lärande och undervisningen" och "En kombination av de båda andra. Flerspråkighet är kanske en resurs men det är ingen viktig fråga". Resultatet av denna studie visade att lärarna i Sverige har ett atomistiskt synsätt vilket betyder att fokuset hamnar mer på det enskilda språket och specifika egenskaper exempelvis grammatik och ordförråd. Det svenska resultatet visade att lärarna är delvis samstämmiga om hur de i teorin tolkar flerspråkighet och möjligheterna till att använda flerspråkighet som en resurs i undervisningen eller om det kan leda till svårigheter. Jämförelsevis visade resultatet från lärarna i Schweiz att de i teorin inte tolkade flerspråkighet på samma sätt som i Sverige, eftersom de ser flerspråkighet ur ett holistiskt synsätt. Det innebär att se på flerspråkighet som en helhet och hur språket samverkar med flera perspektiv, såsom kulturella och sociala och hur de påverkar varandra. Dessutom visade resultatet i båda länderna att lärarna hade en positiv inställning till flerspråkighet som en resurs i undervisningen, men att de saknar mer resurser, verktyg och hur de ska användas. I det svenska resultatet framkom det att lärarna inte tolkade styrdokumentet likvärdigt mellan de olika skolorna. Det resulterar i att lärarna använder elevernas flerspråkighet på olika sätt, en del använder del som resurs och en del gör det inte. Läroplanen i Schweiz utgår från att varje elev ska vara flerspråkig och att alla moderna språklärare skall ha en vidareutbildning inom språk. Vidare i nästa forskning belyses det ytterligare hur viktig resurs

modersmålet är för elevernas läs-och skrivutveckling, samt hur lärarens språkliga erfarenhet och självförtroende kan påverka.

Fall (2019) utförde en studie om identitet och personliga upplevelser kring flerspråkighet och där det kritiserade ideologier som motarbetar flerspråkiga identiteter. Syftet med denna studie är att undersöka hur lärare och forskare arbetar inom språk, läs- och skrivkunnighet samt hur de ser på flerspråkiga individer i minoritetsgrupper. Fall (2019) har upplevt negativa fördomar kring hennes flerspråkighet och hur det påverkade henne därför ville hon utföra denna studie utefter sensoriska och konceptualisering metoder. Som en grund i den sensoriska metoden användes de fem sinnen: synen, hörsel, känsel, smak samt lukt. Konceptualisering fördjupades genom kunskaper som samla in, bearbeta och sammanställa viktig information. Fall (2019) använde lärare som utbildar lärarstudenter och även forskare, eftersom hon har egna erfarenheter som har format hens identitet och bild om flerspråkiga elever. Denna studie gav flera resultat eftersom informationen insamlades från flera lärare och forskare. Ett av resultaten visade att tvåspråkiga lärare som hade liknade språkbakgrunder och kulturella sammanhang kände, att det de hade upplevt påverkade dem så att de inte ville att deras egna elever skulle uppleva detsamma. Följden blev att de inte ville att eleverna skulle använda sig av flerspråkighet, att de skulle dölja sin identitet samt att enbart använda minoritetsspråk. Studien visade alltså hur viktigt det är att tillåtas använda sitt modersmål, och om det inte är tillåtande så kan det påverka eleverna senare i livet, vilket även visas i nästa studie.

Ozfidans (2017) studie tar upp hur elevernas modersmål påverkar självförtroende och tänkande. I studien nämndes det att de elever som behärskade modersmålet tyder på att de har bättre läs - och skrivkunnighet i det andra språket. Detta har konstaterat att behärskningen av modersmålet gör att elevernas lyckas bättre i skolan över lag. De som deltog i undersökningen hade olika etniska bakgrunder men majoriteten talade turkiska. Syftet med denna studie var att undersöka hur elevernas modersmål påverkar deras lärande. Metoden som användes i denna studie genomfördes i två faser, i den första fasen användes kvantitativ undersökning där svaret blev i procent. Deltagarna svarade på olika påståenden i den första fasen som handlade om rätten till att kunna använda sitt modersmål. I den andra fasen användes en semistrukturerad kvalitativ undersökning deltagarna svarade och diskuterade om ett antal övergripande frågor om språkets betydelse, modersmål och minoritetsgrupper och detta analyserades med hjälp av transkribering. Den kvantitativa undersökningen utfördes först och den kvalitativa undersökningen analyserades som en uppföljning av det kvantitativa resultatet. Resultatet

visade att respondenterna ansåg att modersmålet är en viktig del av kulturen och att eleverna har rättigheter att bli undervisad i modersmålet. Det som även lyftes upp av respondenternas svar var att modersmålet har en viktig roll för elevernas progression inom läs-och skrivutveckling, men även i deras identitet och etniska bakgrund. Den kvantitativa undersökningen utfördes först och den kvalitativa undersökningen analyserades som en uppföljning av det kvantitativa resultatet. Resultatet visade att respondenterna ansåg att modersmålet är en viktig del av kulturen och att eleverna har rättigheter att bli undervisad i modersmålet. Det som även lyftes upp av respondenternas svar var att modersmålet har en viktig roll för elevernas progression inom läs-och skrivutveckling, men även i deras identitet och etniska bakgrund.

Teorier

I detta avsnitt kommer relevant teori för denna studie att tas upp som sociokulturellt perspektiv och den närmaste utvecklingszonen. Även Simple View of Reading (SVR) och Simple View of Writing (SVW) tas upp där båda är teorimodeller kring läs- och skrivförmågan. Dessa teorier sammankopplar vi med vårt två forskningsfrågor, på så sätt att teori modellen Simple View of Reading och Simple View of Writing handlar om avkodning och elevers språkförståelse. Den andra forskningsfrågan om lärarens inställning till elevernas användning av modersmål under lektioner kopplar vi samman med sociokulturella perspektivet.

Sociokulturellt perspektiv

Enligt Vygotskij handlar det sociokulturella perspektivet om hur människor utvecklar förmågor som att läsa, skriva, räkna, resonera abstrakt, lösa problem och så vidare” (Lundgren et al., 2017, s. 275). Vygotskijs sociokulturella teorier är en del av den svenska skolans grundsyn, och infördes av den svenska professorn Roger Säljö i svensk forskning. Säljö använder Vygotskijs teorier som grund men har utvecklat teorier utefter hans egna tankar kring lärandet. Det finns många sociokulturella redskap enligt Säljö, som bygger på att ha en förståelse för lärandet. Redskapet kan bestå av antingen materiella (artefakter) eller intellektuella (språkliga). När de gäller det fysiska redskapen har dessa en viktig funktion för lärandet genom att eleverna använder sig av böcker, pennor och digitala verktyg (Säljö 2020, s. 275–277). Lundgren (2017, s. 275) lyfter fram att Vygotskijs teori om relationen mellan språk och tänkande är att kommunikationen mellan människor sker genom språkliga redskap. Det hjälper oss att öka vår förståelse varandra och att det i sin tur bidrar till vårt tänkande samtals mellan människor och mellan olika språk skapas större möjligheter till att elever utvecklas i språket.

Under intervjuerna poängterade respondenterna vikten av fysiska och språkliga verktyg som stödjer och utvecklar elevernas modersmål. Dessutom är kommunikationen elever sinsemellan en viktig faktor för att utvecklas i språket och i sina ämneskunskaper, vilket lyfts fram under avsnittet resultat och diskussion.

Den närmaste utvecklingszonen

I Vygotskijs forskning om skillnader mellan vetenskapligt språk och vardagligt språk framgår det att elever i skolan förvärvar det nya språket genom interaktion med andra, vilket benämns

som den närmaste utvecklingszonen (Nilholm, 2016). Den närmaste utvecklingszonen innebär att när eleven kan ett språk är det lättare för eleven att kunna lära sig nya saker. Det betyder att i den närmaste utvecklingszonen kan eleven utveckla sin språkliga förmåga och få en högre kunskapsnivå med hjälp av språket (Lundgren 2017, s 281). I den här studien kan det innebära att elever som får använda sitt modersmål som en resurs i klassrummet, och i interaktion med andra så utvecklar de sitt lärande.

Simple View of Reading och Simple View of Writing

Hoover m.fl. (1990) nämner modellerna The simple View of Reading och The simple View of Writing som teorier om hur de kan ligga till grund för inläringen. Dessa teori modeller underlättar uppfattningen om hur inläringen kan hjälpa eleverna med läsning genom förmågor och delar in dem i två delar, avkodning, förståelse och skrivning genom transkriptionsfärdigheter och textgenerering. Specialpedagogiska skolmyndigheten (2023) beskriver också läsförståelsen indelad i två förmågor som avkodning och språkförståelse. Dessa två förmågor behövs för att nå en läsförståelse. Skulle den ena förmågan inte finnas då sker ingen läsförståelse för individen. Avkodningsförmågan är en viktig funktion eftersom den förmågan sammanför hur språkljudet kopplas ihop med bokstav och olika bokstavskombinationen, fonem och grafem. Om avkodningsförmågan saknas, har individen svårare att nå läsförståelsen även om det finns ett rikt ordförråd, förståelse för grammatik och har förmågan att kunna resonera så blir läsförståelse inte tillräcklig.

Tabell 1:

En enkel formel simple View of Reading

Läsförståelse = avkodning x Språkförståelse

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2023) nämner den andra modellen som har samma princip som den föregående modellen, fast fokuset är nu på textgenerering som omfattar förmågan för att välja ord och begrepp, strukturera och komma på en idé för att kunna formulera en text. Den andra förmågan är transkriptionsförmåga och om den inte finns blir det svårt att skriva bokstäver för hand eller med tangentbord. Dessa två förmågor har en viktig roll för att kunna få fram en text.

Tabell 2

En enkel formel för simple View of Writing

Textproduktion = Transkriptionsförmåga x Textgenerering

Metod

Metodval

Den här studien är en semistrukturerad kvalitativ undersökning, där information har samlats in genom intervjuer av svenska som andraspråkslärare. Alla respondenter har fått samma huvudfrågor, dock har följdfrågorna sett lite olika ut beroende på svar (se bilaga1). Kvalitativ semistrukturerad undersökning valdes för att den ger kunskap om vad respondenterna tycker är mest relevant. Den ger utrymme för hela intervjun, att förändras och behöver inte följa en strikt struktur. Det vill säga att vi som utför intervjun kan utgå från den intervjuguide som är förutbestämd och ställa följdfrågor som kan ge en ökad förståelse. Denna form av intervju genererar ofta i att respondenterna känner sig trygga och avslappnade och hela intervjun känns som en diskussion emellan intervjuarna och respondenter men samtidigt professionell på grund av de utarbetade frågeformulär (Trost 2010, s. 25–26, 71).

Urval

Till studien valdes legitimerade svenska som andraspråkslärare därför att de har genomgått formell utbildning, vilket gör att de har någorlunda likvärdig bakgrund. Samtliga har rätt behörighet i ämnet. Lärarna som intervjuades är verksamma på högstadiet årkurs 6–9. Totalt genomfördes fem intervjuer från fem olika skolor och två olika kommuner. Till denna studie har lärarna benämnts med fiktiva namn.

Tabell: 3

Studiens deltagare, antal år som SVA -lärare och vilka årkurser de arbetar i

Anna	SVA/SV lärare i 7 år	Arbetar med elever 6–8
Björn	SVA/SV lärare i 5 år	Arbetar med elever i årskurs 7
Camilla	SVA/SV lärare i 9 år	Arbetar med elever i årskurs 7–9
David	SVA/SV lärare i 14 år	Arbetar med elever i årskurs 6–9
Erik	No/Ma i 20 år, SVA 4 år	Arbetar med elever i årskurs 7

Tillvägagångsätt

Eftersom lärarna som deltog i undersökningen hade svårt med att få ihop tider för ett besök på sina arbetsplatser, därför genomfördes fem av intervjuerna via digitalt samtal. Att genomföra

intervjuer genom digitalt verktyg förespråkas även av Kvale och Brinkman som en god möjlighet för att komma vidare i arbeten (Kvale & Brinkman, 2014, s. 190). Endast en lärare hade möjlighet att mötas för en fysisk intervju på dennes arbetsplats. Under alla intervjuer var vi båda skribenter närvarande för att tillsammans kunna bearbeta materialet. Alla intervjuer ljudinspelades eftersom vi inte skulle vara fokuserade på att ta anteckningar. Detta arbetssätt innebar även att vi kunde vara uppmärksamma och vidareutveckla frågorna. Intervjuer tog i genomsnitt 30–45 minuter att genomföra och det förekom inga avbrott. Vi försökte hålla oss till de huvudfrågor som vi hade utarbetat, men emellanåt ställde vi följdfrågor när svaret behövde utvecklas för att få mer förståelse. Efteråt transkriberades det inspelade materialet samt den intervjun som vi varit fysiskt närvarande på. Transkriberingen av materialet har skett ordagrant, och allt talspråk togs med. Till sist har dessa svar lagt grunden för studiens resultat och diskussion (Trost, 2010, s.74–75).

Analysmetod

Bearbetning av det insamlade materialet från intervjuerna transkriberades och renskrevs ordagrant. Därefter gjordes en tematisk analys utefter Clarke och Brauns (2013) modell som innefattar sex olika steg i kodningen. Vi följde alla sex steg i följd för att få en struktur på arbetsgången. Steg ett var en fördjupning av den transkribering som hade gjorts och texten analyserades och lästes ett flertal gånger. Vid något tillfälle behövdes det lyssnas igen på det inspelade materialet för att få mer förståelse av respondentens svar. Därefter utfördes steg två, vilket innebar att materialet skulle kodas. Till kodningen användes färgpennor för att få med det som var relevant för studiens forskningsfrågor och visade en tydlighet i de olika svaren. Det tredje steget i modellen handlar om att ta ut tema på det som vi har färgkodat. Clarke och Brauns (2013) beskriver det som att forska efter tema, är som att forskaren kodar sin avkodning och på det sättet identifierar likheter i allt material. Steg fyra handlar om att bearbeta teman som har identifierats i materialet för att sedan i steg fem granskas, sammanfattas och namnges. Till sist i steg sex kopplas de teman som vi har fått ut ihop med tidigare forskning och därefter sammanställdes. När vi analyserade våra intervjusvar så insåg vi att en del av respondenterna gav korta svar och en del gav utförliga svar. Det resulterade en stor ojämlikhet av text därav blev det lite svårt att färgkoda och identifiera var temana skulle kopplas samman.

Metoddiskussion

Eftersom vi har valt att samla in information genom att utföra intervjuer, så kan det vara så att respondenterna väljer att ge oss den information som inte är helt sanningsenlig. Det kan eventuellt vara så att de inte arbetar på det sättet i sin undervisning, vilket vi är medvetna om (Kvale & Brinkman, 2014 s. 349). Bell m.fl. (2019, s 459–460) tar upp att det kan vara en nackdel med att bara utföra intervjuer och att inte eventuellt ta med observationer i klassrummet. Den kombinationen hade stärkt och genererat i en mer säker insamling av information på grund av att vi hade kunnat studera hur och vad respondenterna utför, i klassrummet under sin undervisning. Därför är reliabiliteten i vår undersökning inte således helt säker utan den ger oss begränsat med information. Dock anser vi att respondenternas svar utifrån våra forskningsfrågor är mycket intressanta och ger oss större förståelse kring vårt ämne. Skulle undersökningen upprepas så kan utfallet se annorlunda ut. Vi kan inte veta om andra svenska som andraspråkslärare arbetar och tänker på samma sätt som de fem lärare som deltog i vår undersökning. Validiteten i vår undersökning är ändå trovärdig, eftersom vi inte utgår från att respondenterna inte arbetar och tänker så som de har svarat under intervjun. Svaren vi har fått under intervjun ger svar på våra forskningsfrågor och är relevanta för sammanhanget och därför är validiteten hög (Kvale & Brinkman, 2014 s. 295–296).

Fördelen med att använda digitalt intervjumöte var att intervjuerna kunde äga rum på ett smidigt sätt. De gick relativt snabbt att utföra och det förekom inga störningar eftersom respondenterna kunde välja fritt när och var de ville mötas (Troost 2010, s. 65–66). Nackdelen med att inte utföra intervjuer fysiskt utan digitalt är att det skapas en distans mellan oss som intervjuare och mot respondenterna. Det är svårt att läsa av varandras kroppsspråk och skapa en personlig känsla (Kvale & Brinkman, 2014, s .190).

Etik

Innan studiens genomförande skickades ett missivbrev (se bilaga 2) ut till 15 olika skolor i två olika kommuner. Mejlen skickades till rektorerna som i sin tur skickade vidare till sina svenska som andraspråkslärare. Det var ett stort bortfall av intresserade deltagare och resultat blev att vi fick fem lärare som var intresserade att delta. Denna studie är utförd utefter Vetenskapsrådet (2023) forskningsetiska principer som innefattar fyra allmänna krav som forskare behöver förhålla sig till. Dessa fyra principer innebär att lärarna har gett sitt samtycke till att delta, och att de har fått information om att de kan när som helst välja att avbryta. De har även fått

informationen om vad studiens undersökning innebär och vad den har för syfte. Vi som forskare har tänkt på tystnadsplikt och inte använt informanternas rätta identitet, även det material som har insamlats har använts och tagits om hand på så sätt att ingen identitet kan avslöjas. Det insamlade material användes enbart till denna studie. Lärarna hade godkänt att intervjuerna ljudinspelades.

Litteratursökning

Sökning av tidigare forskning gjordes i olika databaser då målet var att få fler sökträffar eftersom de var svårt att finna forskning kring elever i årskurs 7–9. De databaser som användes var ERIC via EbscoHost, Diva samt Libris. Vi använde oss av både engelska och svenska sökord. De sökord som användes mest och som gav flest relevanta träffar på engelska var ”language development” ”second language” ”read and writing” ”bilingualism och ” native language”, ”minority students”, ”middle school samt ”mother tongue”. I svenska relevanta sökord för studien var läs-och skrivutveckling, andraspråkselever, flerspråkighet, transspråkad. De artiklar vi använde var noggrant granskade och vi använde åldersfiltrering för att få artiklar som publicerats mellan år 2010–2023. De flesta artiklarna som var relevanta för vår studie när det kommer till ämnet var många, men för den åldersgrupp som vårt arbete utgick ifrån var det svårare att få fram. Därför använde vi oss även av forskning som handlade om yngre elever än högstadiet samt gymnasieåldern.

Resultat

I det här avsnittet kommer vi att presentera teorierna och koppla ihop dem med resultatet som framkom i intervjuerna. Resultatet är uppdelat i två delar utifrån vår frågeställning.

Hur arbetar SVA-lärarna med läs-och skrivutveckling hos flerspråkiga elever i undervisningen?

I intervjuerna framgick det att respondenterna ansåg att kollegialt samarbete mellan lärarna över de olika ämnesområdena är ett utvecklande arbetssätt. Lärarna kan få stöttning, nya idéer samt verktyg som de kan använda sig av när de arbetar med läs-och skrivutveckling. Detta skulle kunna bidra till att eleverna utvecklar sina språkliga kunskaper och ser all undervisning som en helhet

Grammatiken i engelska och svenska som andraspråk, där hade man kunnat samarbeta och utnyttja det faktum att det finns likheter och skillnader och pekar på dessa, alltså att man arbetar med kontrastiv grammatik (Bertil)

Hade man bara fått tid att sitta tillsammans (Anna)

För Bertil handlar kollegialt samarbete om en pedagogisk verksamhet som utvecklar och höjer varandras kompetens. Genom att arbeta ämnesövergripande och hur de ska ta del av varandras pedagogiska verktyg i undervisningen kring läs- och skrivutveckling. Detta ger eleverna en röd tråd mellan de olika ämnena och det blir ett tydligt samarbete. Dock menar Anna att det inte finns tillräckligt med tid för att kunna sitta och samplanera med de andra arbetskollegorna utan det är något som sker i snabba möten, korridorerna och lunchrasterna. Anna menar att detta är en chefsfråga och att de ska komma från ledningen och att de ska planera in för kollegialt samarbete.

Ytterligare resultat visar hur och vad respondenterna arbetar med kring läs-och skrivutveckling hos flerspråkiga elever. Det finns vissa likheter med varandra som exempelvis att de arbetar med samtal om olika typer av texter, filmer och serier. Läsning av skönlitteratur har en betydelse för flerspråkiga elevers språkutveckling och aktivt arbeta med förutsägbarhet att titta på elevernas förkunskaper.

Jag arbetar aktivt med mitt kroppsspråk i undervisningen, exempelvis när jag har högläsning i klassrummet för att få flerspråkiga elever att förstå begreppet. I skriv delen brukar jag använda mig av bilder som ett stöd (Erik)

Vad gäller läsning har jag en lektion i veckan vigd åt boksamtal där vi utgår från Aidan Chambers fyra grundfrågor. Dessa frågor använder jag efter att jag har läst två eller tre kapitel högt i klassrummet och eleverna har varit aktiva genom diskussion av innehållet i boken (Camilla)

Jag brukar kartlägga mina elever för att få en inblick och förståelse vart de är i sin kunskapsnivå (David)

Introduktionstiden blir längre (David)

Erik menar att det gynnar flerspråkiga elever att vara tydlig som lärare både när det kommer till uppgifterna men även använda sitt kroppsspråk i undervisningen för att tydliggöra olika svåra ord/begrepp. Camilla anser att Aiden Chambers fyra grundfrågor är en bra modell för att utveckla flerspråkiga elevernas läsande genom att ha högläsning och sedan diskutera frågorna i undervisningen under en tid. Det har visat att elevernas intresse fångas och utvecklas i läsandet och skrivande. Under intervjun berättar David att han arbetar först med kartläggning som ett pedagogiskt verktyg genom att testa av eleverna läsförståelse, ordkunskap och deras språkliga kunskaper. På så sätt anser David att han får en allmän bild av klassen samt en fördjupad information om enskilda elevernas kunskapsnivå och hur de avkodar information, därefter kan David ta fram rätt material och även planera in sina lektioner. Vidare menar David att om han upptäcker att eleven har svårigheter och ligger långt ifrån kunskapsnivån kan det leda till att det tar längre tid eftersom de kan behöva börja med alfabetiseringen och läsning från grunden. Han anser att det är viktigt som lärare att arbeta från grunden för att eleverna ska kunna nå kunskapskraven i årkurs 9 och bli behöriga till gymnasiet. Men att det kan vara en utmaning att få tid till att utföra alla dessa moment som David anser att eleverna behöver för att uppnå målen i skolan. Teorierna simple View of Reading and Writings modeller som nämns under teorier kan kopplas ihop med det David nämner i intervjun. David arbetar med kartläggning för att ta reda på hur eleverna avkodar kunskaper i exempelvis ordkunskap, läsförståelse samt hur deras kunskaper är kring att bilda meningar och ordförståelsen. I undervisningen arbetar David med skönlitterära texter för att titta på elevernas ordkunskaper och deras förmåga att förstå de dem läser för att kunna besvara på frågor. Han arbetar även med exempelvis låta eleverna skriva dikter tillsammans och enskild för att stärka elevernas ordförståelse och hur man bildar meningar.

Hur ser SVA-lärarens inställning ut till att eleverna använder modersmålet under lektionerna?

I intervjun när frågan ställdes om eleverna får använda sitt modersmål under lektionen hade respondenterna olika erfarenheter och syn på tillåtande om de var en bra resurs att använda i klassrummet.

Givetvis, men de får inte använda sitt modersmål för att prata om saker som inte är relevanta (Erik)

Jag skulle önska att staden hade råd med att anställa studiehandledare (Anna)

Att ta stöd och hjälp från modersmålet är en trygghet och ett viktigt hjälpmedel (Camilla)

Ja, de behöver sitt modersmål för att kunna utvecklas i svenskan (Bertil)

I klassrummet önskar jag att de ska fokusera på det svenska språket (David)

Endast tre respondenter var mer positiva till att använda modersmålet som en resurs i klassrummet. Erik menar att det är positivt att de får prata sitt modersmål men att det är viktigt att påminna eleverna att de endast ska använda modersmålet exempelvis förklara något ord. Användningen av modersmålet underlättar lärandet om man har ett språk att befästa de nya språkkunskaperna med. Den närmaste utvecklingszonen som nämns i teoridelen visar ur ett sociokulturellperspektiv, att lärandet av språk utvecklas ytterligare om elever talar sitt modersmål aktivt som en språklig resurs i interaktion med varandra. Erik tar upp som ett exempel på hur de kan vara på en lektion, om han som lärare fastnar hos en elev så kan de övriga eleverna hjälpa varandra att fortsätta i arbetet. Erik menar att han har en fördel eftersom han kan somaliska flytande och förstår för det mesta arabiska. Därför kan han förstå eleverna om de pratar om det som lektionen handlar om. På liknade sätt beskriver Bertil hur han anser att modersmålet kan vara till hjälp i klassrummet, dock kan inte Bertil andra språk flytande utan har lärt sig korta fraser och ord. Detta gör att han inte kan urskilja lika lätt och förstå om eleverna diskuterar något annat. Camilla hade också en positiv syn om att använda modersmålet i klassrummet, att eleverna känner en trygghet att få använda modersmålet på lektionen. Tryggheten gör att eleverna vågar fråga sin klasskamrat om hjälp och att språket är ett snabbt verktyg för att kunna gå vidare i uppgiften istället för att alltid använda ett digitalt verktyg. Språket kan ge ett utökat svar och beskrivande förklaring än ett digitalt verktyg. Nackdelen med att låta eleverna prata sitt modersmål är att de kan bli för bekväma och inte

våga utmana sig att använda sig av det svenska språket. Anna och David var de två respondenter som hade lite mindre positiv syn på att använda modersmålet på lektionen. Dels kände de en osäkerhet på vad eleverna pratade om och att det ofta stör studieron. Anna önskar att det skulle finnas en studiehandledare under lektionen så att de kan dela på ansvaret och kunna underlätta för mig som lärare. Studiehandledaren kan se till att ge stöd till eleverna och att de kan få förståelse för uppgifterna. David däremot anser att det är viktigt hela tiden träna sig i att använda det svenska språket då de flesta elever endast hör det svenska språket i skolan. Därför är det viktigt att eleverna försöker tala svenska på lektionerna även om det är svårt och blir fel.

Diskussion

Det framgår i intervjuerna att flerspråkiga elevers modersmål har en viktig betydelse som resurs i elevernas läs- och skrivutveckling. Detta går att knyta an till de tidigare forskning som vi har använt oss av, då forskningen anser att modersmålet är viktigt för flerspråkiga elever för att kunna utveckla i sitt andraspråk. Ozfidan (2017) visar i sin forskning att flerspråkiga elever som använder sitt modersmål har visat att de flerspråkiga eleverna har en större möjlighet till att utveckla sin läs- och skrivförmåga på sitt andraspråk. I intervjuresultatet var det tre respondenter som ansåg att modersmålet är en bra resurs för eleverna. Modersmålet kan användas till att förklara begrepp och underlätta förståelse för eleverna vad texter och uppgifter handlar om. Otturup (2020, s.72) belyser att modersmålet dessutom stärker elevernas självkänsla och självförtroende, vilket leder till att eleverna utvecklas i sitt andraspråk om de tillåts att använda modersmålet på ett adekvat sätt. Persson (2016, s.45) belyser skolans värdegrund och uppdrag där undervisningen bör se till varje elevers förutsättningar och behov utifrån tidigare erfarenheter, språkliga kunskaper och främja elevernas kunskapsutveckling och att aktivt använda modersmålet på lektionen. Dessutom menar Persson (2016) att det är viktigt i skolan med många olika språkkompetenser eftersom språket påverkar skolan och eleven på ett positivt sätt. Om eleven ska få använda sitt modersmål som resurs på lektionstid så är det viktigt att lärarna tillåter och vågar låta eleverna använda modersmålet. Under sin uppväxt upplevde Fall (2019) en negativ inställning från andra människor kring sin flerspråkighet och det påverkade hennes självkänsla, vilket i sin tur påverkade hur hon arbetade med elever som var flerspråkiga. Därför ville hon undersöka om de fanns fler lärare som också hade upplevt en sämre inställning kring flerspråkighet, och om det hade påverkat hur de vågade arbeta med flerspråkiga elever. Hennes forskning visade att det fanns fler flerspråkiga lärare som automatiskt avstår från att eleverna ska använda sitt modersmål på grund av att eleverna skulle utsättas av samma negativitet. Alla fem respondenterna hade en liknade syn på vikten av modersmålet som en resurs men att två av dem såg svårigheter och utmaningar kring att låta eleverna tala sitt modersmål på lektionstid. Därför ansåg en respondent att studiehandledare borde finnas med klassrummet så att respondentens arbete skulle underlättas och att ansvaret skulle ligga på studiehandledaren. Detta går att relatera i Svenssons forskning (2017) där resultatet visar hur lärarna anser att ansvaret för flerspråkiga elevers utveckling skall handhas av annan pedagogisk personal på skolan. Den sista respondenten ansåg att eleverna enbart skulle använda det svenska språket för att utveckla i sitt andraspråk. Detta är något som går emot vad Persson (2016, s.40–41) berättar nämligen att det finns många olika myter om

flerspråkighet och lärande. Några av dessa myter är att modersmålet skulle leda till något negativt för flerspråkiga elever, vilket betyder att det skulle ta längre tid att utveckla sin flerspråkighet och eleven skulle bli förvirrad. Persson (2016) menar tvärtom, att de skulle vara gynnsamt för eleverna att använda modersmålet i språk- och kunskapsutveckling. Under intervjuerna framkom att respondenterna anser att kolligalt arbete gynnar läs- och skrivutveckling hos flerspråkiga elever. Respondenterna kan ta del av kollegors erfarenheter, arbetssätt och få stötning med verktyg speciellt när respondenterna möter på svårigheter kring eleverna läs- och skrivsvårigheter. De resonemangen kring kollegialt lärande att de skulle vara en del av hur lärarna arbetar i undervisningen, är ett svar vi inte förväntade oss under vår intervju utan är något respondenterna ansåg var viktigt om hur man arbetar. Likheterna som också kom fram under intervjun var att respondenterna arbetade med läsförståelse, boksamtal, högläsning och enskild läsning. Respondenternas likheter i arbetssätt är något som går att koppla ihop med Johansson (2022) avhandling. Som Johansson (2022) visar i sin avhandling kring elevers läs- och skrivförmågor att det är viktigt att eleverna får öva på att kopplingen mellan ljud och bokstäver och hur de avkodar det svenska språket jämförelsevis med deras modersmål. Forskarna Johansson (2022) och Malmqvist (2022) går att knyta an till teorimodellerna Simple view of Writing och Simple View of Reading, eftersom de beskriver och visar hur de går att använda modellerna till läs- och skrivutveckling. Båda forskare beskriver till exempel hur viktigt det är för eleverna med avkodning av ord och bokstäver för att deras språkförståelse skall utvecklas, samt transkriptionsförmågans vikt för att förstå hur ljud används för att bilda meningar. En skillnad som stack ut från en av respondenterna var att hon aktivt arbetade med modellen Aiden Chambers för boksamtal kontinuerligt, eftersom hon hade märkt att eleverna uppskattade och arbetssättet fångande elevernas intresse för att vilja läsa. Detta gör att elevernas läsförståelse och ordkunskap ökar vilket underlättar även i andra ämnen. De var ingen av de andra respondenterna som arbetade med modeller vecka efter vecka utan mer sporadiskt. Skolverkets (2021) visar att bland annat flerspråkiga elever har svårigheter att bli behöriga i gymnasiet eftersom det ofta inte hinner med att få tillräckligt med kunskap exempelvis elever som är relativt nyanlända och börjar i högstadiet årkurs 7 utan tidigare skolgång. En av respondenterna arbetade aktivt för att försöka få eleverna behöriga och var medveten om problemet för eleverna. Respondenten var tydlig med att poängtera detta, vilket inte påtalades från de andra respondenterna. Denna studies resultat påverkas troligen av att vi inte genomförde en klassrumsobservation som hade kunnat stärkt respondenternas svar på våra frågor. Respondenterna uttryckte att de hade egentligen inte tid för att delta därför var det svårt för oss att kunna vara med i skolan. Avslutningsvis upptäckte vi att det behövs mer forskning

kring läs-och skrivutveckling hos flerspråkiga elever och definitivt elever som går på högstadiet årkurs 7–9. Dessutom behöver modersmålet lyftas fram och visa vilken betydelse det har för eleverna och inläringen både i praktiken och litteraturen. Litteratursökningen som vi gjorde på bibliotek visar också att det var ett stort glapp i litteraturen gällande läs- och skrivutveckling hos andraspråkselever på högstadiet. Det finns mer litteratur gällande de yngre eleverna samt gymnasieelever där av det stora glappet. Därmed belyser denna studie att Sverige har många flerspråkiga elever där skolan har en betydande roll för hur eleverna skall utvecklas och känna sig delaktiga, därmed betyder det att lärarna behöver förståelse och kunskap

Slutsats

Detta arbete har gett oss svar på våra forskningsfrågor där syftet var att undersöka vad lärarna har för inställning kring användningen av modersmål som en resurs i undervisningen. Eftersom vi under vår VFU – period har insett att det inte är så tillåtande utan ses mer som ett störningsmoment visar forskning att det är viktigt att implementera modersmålet i undervisningen som ett stöd i både utvecklingen och öka elevernas självförtroende. Ytterligare svar som vi har fått under vår studie är hur SVA- lärare arbetar och vad för pedagogiska verktyg de har. Deras syn kring kolligalt arbete är för både eleverna och lärare, då de har olika kunskaper, strategier och erfarenheter inom lärarrollen. Framtida forskning kan bidra till en mer utökat kunskap hos oss som studerar till lärare och de lärare som arbetar inom skolor.

Litteraturlista

- Basaran, H. (2016). *Nyanlända elever i mitt klassrum*. Gothia Kompetens AB
- Bell, E., Bryman, A. & Harley, B. (2019). *Business research methods*. (Fifth edition). Oxford University Press.
- Bryman, A. (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö. Liber A
- Clarke, V & Braun, V. (2013) Teaching thematic analysis: overcoming challenges and developing strategies for effective learning. *The Psychologist*, 26(2), 120-123. <https://uwe-repository.worktribe.com/preview/937606/Teaching%20thematic%20analysis%20Research%20Repository%20version.pdf>
- Fall (2019) *A Layered Account of Translingual Invisible Tongues: Sensory and Multimodal Narratives from the English 101 to the Ph.D. Classroom*. Teacher Education Quarterly. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1221722.pdf>
- García, O. & Li, W. (2018). *Translanguaging: flerspråkighet som resurs i lärandet*. Stockholm: Natur & kultur.
- Hoover, W. A. & Gough, P. B. (1990). The simple view of reading. *Reading and writing: an interdisciplinary journal*, 2, 127-160. <https://link.springer.com/article/10.1007/BF00401799>
- Johansson, B. (2022). *Two Languages, Two Scripts: Bilingual and Bilingual Children with and without Reading Difficulties Read and Write in Persian (L1) and Swedish (L2)*. Umeå University. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1633374/FULLTEXT01.pdf>
- Kvale, S & Brinkmann, S. (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3 uppl.). Studentlitteratur.
- Kästen Ebeling, G. & Otterup, T. (red.) (2018). *En bra början: mottagande och introduktion av nyanlända elever*. (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Lindholm, A. (2019). *Flerspråkiga elevers läsförståelse på svenska om lässtrategier och läsutveckling på mellanstadiet*. Göteborgs universitet. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/60056/gupea_2077_60056_3.pdf;jsessionid=8D43E54895906AC4A6E428AA071536D2?sequence=3
- Lundberg, A (2020). *Viewpoints about Educational Language Policies: Multilingualism in Sweden and Switzerland*. Malmö University. <http://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1434537/FULLTEXT01.pdf>
- Malmqvist, J., Möllås, G., Rack, J., Ylenfors, M. (2022) *Arbete för flerspråkiga elever som möter svårigheter i läs- och skrivutveckling – en enkätstudie*. 8 (2) 82–105. <https://nordicliteracy.net/index.php/njlr/article/view/3197/8172>
- Otterup, T. (2018). Nyanlända elevers språkutveckling. I G. Kästen Ebeling & T. Otterup (red.) (2018). *En bra början: mottagande och introduktion av nyanlända elever*. (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Ozfidan B. (2017). Right off Knowing and Using Mother Tongue: A Mixed Method study. *tidskrift*: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1159129.pdf>

- Persson, S. (2016). *Nyanlända elever: undervisning, mottagande och flerspråkighet*. (Första upplagans första tryckning). Stockholm: Natur & Kultur
- Salameh, E.K (2012). Flerspråkig språkutveckling. I C, Hedman, E.K. Salameh, E, Morgan, A. Sandell, A.L. Tvingstedt & B. Wigerfelt. *Flerspråkighet i skolan: språklig utveckling och undervisning*. (1. uppl.) Stockholm: Natur & Kultur.
- Sedita, J. (2021) *The not so simple view of writing*. <https://keystoliteracy.com/blog/the-not-so-simple-view-of-writing/>
- Skolverket (2023). *Rätt till modersmålsundervisning*. Skolverket. Hämtad 2023-10-01: [Rätt till modersmålsundervisning - Skolverket](#)
- Skolverket (2021). *Slutbetyg i grundskolan*. Skolverket. Hämtad 2023-10-25: [Skolverket, andel barn med olika bakgrund som är behöriga till gymnasieskolan.pdf](#)
- Skolverket (2021). *Svenska som andraspråk - ett behovsprövat ämne*. Skolverket. Hämtad 2023-11-05: https://www.skolverket.se/download/18.e9aab1d18875e5c5a04f0/1686296581166/Svenska-som-andrasprak-ett-behovspruvat-amne-artikel-1_uppdaterad.pdf
- Specialpedagogiska skolmyndigheten (2023). *Analysera och stöd elevens läs- och skrivutveckling*. [Hämtad 2023-11-15] <https://www.spsm.se/stod-och-rad/undervisning/lasa-och-skriva/analysera-och-stod-las--och-skrivutveckling/>
- Svensson, G (2020). *Möjligheter och utmaningar-lärares uppfattningar av flerspråkighet och transspråkande*. 40–71. DOI: 10.15626/hn.20204503. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1532866&dswid=-6816>
- Säljö, R. (2020) Den lärande människan- teoretiska traditioner. I U.P, Lundgren., R, Säljö & C, Liberg (red). *Lärande, skola, bildning* (5 uppl.). Stockholm: Natur & Kultur.
- Tjernberg, C. (2013). *Framgångsfaktorer i läs- och skrivlärande: En praxisorienterad studie med utgångspunkt i skolpraktiken*. 3(1), 76–181. <https://su.divportal.org/smash/get/diva2:614329/FULLTEXT01.pdf>
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund. Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet. (2023). *Vetenskapsrådets guide till forskningsinfrastrukturen*. Vetenskapsrådet.
- Zhang- Wu, Q (2022) *Rethinking Translingualism in College Composition Classrooms: A Digital Ethnographic Study of Multilingual Students Written Communication Across Contexts*. 40(4) 1-30. DOI: 10.1177/07410883221127208. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1359308>

Bilagor

Bilaga 1

Frågeguide

1. Berätta lite om dig själv? Vem är du?
2. Är du behörig sva-lärare? Om ja hur länge har du arbetat som svenska som andraspråkslärare?
3. För vilken årkurs arbetar du för?
4. Vilka modersmål talar eleverna i den klass du undervisar?
5. Hur definierar du ordet läs-och skrivutveckling?
6. Vad har du lärt dig när de kommer till flerspråkiga elever under de åren du har arbetat som SVA-lärare?
7. Hur arbetar du med flerspråkiga elevers läs-och skrivutveckling i undervisningen ge något exempel?
 - Har du alltid arbetat på detta sätt?
 - Hur arbetar du med flerspråkiga elever som har nyligen flyttat till Sverige?
8. Vilka metoder och strategier använder du för att utveckla läs-och skrivutvecklingen?
9. Vilka utmaningar ser du hos flerspråkiga elever? Vad skulle du önska dig utav mer? (resurser) och hur tänker du med flerspråkiga elever med misstänkt läs-och skrivsvårigheter?
10. Får eleverna använda sitt modersmål underlektionen som hjälp för att kunna gå vidare i sitt arbete? Om nej varför då? Hur gör ni då? Om ja vad tycker du finns för fördelar och nackdelar?

Bilaga 2

Trollhättan 2023-10-11

Till berörda lärare

Våra namn är Besjana Maxhuni och Angelica Jenssen. Vi läser till ämneslärare på Högskolan Väst. Just nu skriver vi vårt examensarbete som ska handla om läs-och skrivutveckling hos flerspråkiga elever. Vi är främst intresserad av att veta hur SVA-lärare arbetar med läs-och skrivutveckling i undervisningen samt hur deras inställning är kring modersmålet i undervisningen. Vi skulle behöva intervjua fem SVA -lärare samt få tillåtelse att utföra en klassrumsobservation för att besvara vår undersökning. Intervjun tar ca 30 minuter, det vore en önskvärt att kunna utföra intervjun i er skola. Intervjun kommer även att spelas in för att vi ska kunna transkribera intervjun efteråt. Därefter kommer all insamlade data att förstöras.

Vår studie följer Vetenskapsrådets forskningsetiska riktlinjer, detta innebär att du som respondent har frivilligt valt att delta och att du kan när du vill avbryta att delta i denna studie. Det betyder också att ditt val inte påverkar negativt för dig. Din identitet är avidentifierad och allt material används enbart till detta syfte .Innan observationer och intervju kan äga rum kommer du ta del av och behöver skriva under en samtyckeblankett.

Med vänliga hälsningar Besjana och Angelica

Om du har några frågor eller funderingar är du välkommen att kontakta oss, Besjana och Angelica, för mer information. Vi ser fram emot ett svar via mail att du är intresserad av att delta.

Besjana Maxhuni

Besjanamaxhuni@hotmail.com

Angelica Jenssen

jenssenangelica73@gmail.com

Bilaga 3

Samtycketsblankett

Genom att skriva under och fylla i “ja”, har jag gett mitt samtycke till att delta i forskningsstudie kring hur lärare arbetar med läs-och skrivutveckling samt hur lärarens inställning är kring modersmål.

I forskningsstudie ingår intervju och klassrumsobservation

Genom att skriva under och fylla i “nej”, har jag inte gett samtycke till att delta.